

Idearium Szkół Polskiej Prowincji Zakonu Pijarów

Szkoła szczęśliwego życia

*Jeśli od najmłodszych lat będzie się wychowywać dzieci
w pobożności i nauce, niewątpliwie będzie można się spodziewać
szczęśliwego biegu całego ich życia.*

św. Józef Kalasancjusz

Kraków 2024

MISJA SZKÓŁ POBOŻNYCH

*My, pijarzy, konsekrowani i świeccy współpracownicy Prawdy,
jak niegdyś św. Józef Kalasancjusz
czujemy się posłani przez Chrystusa i Kościół,
aby ewangelizować, wychowując dzieci i młodzież
począwszy od najmłodszych,
przede wszystkim – ubogich,
poprzez integrowanie wiary i kultury, pobożności i nauki,
aby odnawiać Kościół i przekształcać społeczeństwo
według wartości ewangelicznych
oraz przyczyniać się do braterstwa między ludźmi.*

*W tym celu otrzymaliśmy pochodzący od Boga charyzmat, historię, własną duchowość
i pedagogikę, wspólnoty osób, szkoły i specjalne instytucje, które pozwalają nam przybliżyć
dzieciom i młodzieży Jezusa jako Mistrza oraz macierzyński charakter Jego Kościoła.*

Kapituła Generalna Zakonu Pijarów 2003¹

---

¹ XLIV Kapituła Generalna: *Misión*. «Ephemerides Calasancianæ» 66(1997) z. 10 nadzw.S. 29.

WPROWADZENIE

Założyciel Szkół Pobożnych

1. Św. Józef Kalasancjusz (1557–1648) w 1597 r. założył w Rzymie Szkoły Pobożne powszechnie dostępne dla chłopców, czyli pierwszy w nowożytnej Europie system oświaty na poziomie podstawowym i średnim. W kolejnych latach powołał do istnienia Zakon Szkół Pobożnych w celu „ewangelizowania dzieci i młodzieży przez wychowanie integralne”². Posłannictwo pijarskie jest ukierunkowane na dzieci i młodzież „zwłaszcza z warstw ubogich”; winno być realizowane „od najmłodszych lat” i spełnia się „jedynie poprzez osobistą opcję życia na rzecz Ewangelii” uczynioną przez wychowanka³. Zadaniem szkoły pijarskiej „jest wychowanie dzieci zarówno w pobożności chrześcijańskiej, jak i w ludzkiej wiedzy, przeprowadzenie przez to reformy społeczności chrześcijańskiej oraz szczęście doczesne i wieczne człowieka”⁴.

Pijarzy na ziemiach polskich

2. Dynamiczny rozwój szkół pijarskich w Rzeczypospolitej rozpoczął się w 1642 r., a jego największym owocem była reforma szkolna ks. Stanisława Konarskiego SP i wychowanie licznej grupy szlachty dążącej do naprawienia Rzeczypospolitej – wśród nich wielu posłów Sejmu Wielkiego. Zasługą ówczesnych pijarów było kształtowanie patriotyzmu i uczenie postaw obywatelskich. Liczni pijarzy i ich wychowankowie położyli zasługi na polu filozofii, literatury, fizyki, medycyny, botaniki... Wierność swojej misji pijarzy przypłacili kasatą Prowincji pod zaborami, a po drugiej wojnie światowej – ograniczeniem możliwości prowadzenia szkół.

Szkola pijarska dziś

3. Odradzanie się szkół pijarskich przed drugą wojną światową, a w PRL utrzymanie liceum i internatu w Krakowie przypominały pijarom, którzy poświęcili się dzieciom i młodzieży w katechezie i w duszpasterstwie parafialnym, o ich podstawowym posłannictwie. W ten sposób Opatrzność Boża pozwoliła im przygotować się do odrodzenia szkolnictwa katolickiego w Polsce po roku 1989. W ciągu ponad trzydziestu lat, które upłynęły od tamtej pory, szkoły pijarskie rozwinęły się, osiągając liczbę ponad 4 tysięcy uczniów, zgromadziły liczny zespół kompetentnych i oddanych pedagogów oraz pracowników, którzy umożliwiają kształcenie i wychowanie w duchu kalasantyńskiego, a nade wszystko – cieszą się wieloma absolwentami dającymi życiem świadectwo o wartościach ukształtowanych w szkole.

Znaczenie Idearium

4. *Idearium* jest dokumentem przewidzianym w *Regułach Zakonu Szkół Pobożnych*⁵, w którym mają się znaleźć: „główne idee i podstawowe wartości nadające kierunek

---

² Kongregacja Generalna Zakonu Ojców Pijarów: *Posłannictwo pijarskie. Ewangelizować, wychowując, w stylu kalasantyńskim*. Pkt 8. Przeł. S. Denkiewicz. Kraków: Wyd. i Poligrafia Kurii Prowincjalnej Zakonu Pijarów, 2001.

³ Tamże.

⁴ Jw. Pkt 11. *Duchowość i pedagogia św. Józefa Kalasancjusza. Zarys syntezy*. Pkt 80. Kraków: Polska Prowincja Zakonu Pijarów, 2005.

⁵ *Reguły Zakonu Szkół Pobożnych*. Pkt 123(128). [Bm.: bw., 2018]. Cytujemy ostatni przekład polski, natomiast w nawiasie podana jest numeracja najnowszych Reguł z 2022 r.

wszelkiej pracy wychowawczej każdej Demarkacji”. Pierwszy taki dokument zatytułowany: *Szkoła Pijarska w Polsce* powstał w 2005 r. i większość jego zapisów została powtórzona poniżej. Przyczyną opracowania nowego *Idearium* były dynamiczne zmiany zachodzące w naszym społeczeństwie i w systemie oświaty. Struktura tego dokumentu została uproszczona i stawia na pierwszym miejscu koncepcję szkoły jako wspólnoty. Dalej prezentuje antropologię chrześcijańską, na której opierają się wartości obecne w pijarskiej koncepcji wychowania. Rozdział o pedagogice został uzupełniony o istniejące i spodziewane wyzwania dla edukacji w Polsce, natomiast rozdział poświęcony organizacji został uogólniony ze względu na szybkie zmiany w przepisach regulujących polską oświatę. Język dokumentu stał się bardziej przystępny, aby ułatwić odbiór tekstu jego adresatom: dyrektorom, nauczycielom przyjmowanym do pracy w szkole pijarskiej i rodzicom kandydatów.

5. Poniższe zasady mogą być stosowane z odpowiednim przystosowaniem do przedszkoli oraz do policealnych i podyplomowych form kształcenia.

1. WSPÓLNOTA

6. Poszczególne osoby, wchodząc w relacje w szkole pijarskiej, tworzą w niej wspólnotę chrześcijańską. „Jest to podmiot i cel działalności ewangelizacyjnej, katechetycznej i sakramentalnej prowadzonej w specyficznej formie w szkole pijarskiej. Do jej tworzenia są powołani zakonnicy, kapłani, świeccy, uczniowie i rodziny”⁶, dlatego szkoła uczy poszanowania w prawdzie odrębności każdego człowieka, współpracy, koordynacji działań, wyznaczania wspólnych celów oraz sposobów ich osiągnięcia.

1.1. Uczniowie

Otwarty charakter szkoły

7. Tradycją szkoły pijarskiej jest otwartość na przyjęcie każdego niezależnie od jego pochodzenia społecznego czy etnicznego, wyznawanej religii czy przekonań. „Uczeń, niezależnie od wiary, którą wyznaje lub okresu duchowego poszukiwania, w którym się znajduje, jest Chrystusem. I właśnie takiego Chrystusa przyjmuje wychowawca i takiemu służy”⁷. Otwartość ta znajduje głębszy wyraz w szczególnej trosce o uczniów doświadczających ubóstwa lub innych poważnych trudności, dla nich bowiem w pierwszym rzędzie powstała szkoła kalasantyńska⁸. Szkoła pijarska może kierować się przy naborze dodatkowymi kryteriami, dając pierwszeństwo rodzeństwu uczniów, dzieciom pracowników szkoły czy dzieciom pochodzącym z parafii pijarskich.
8. Ze względu na specyficzną misję i chrześcijański charakter, szkoła wymaga od kandydatów szczerego poszukiwania ewangelicznego stylu życia, respektowania wartości chrześcijańskich, angażowania się w pogłębienie wiary a przynajmniej poszukiwania prawdy religijnej, poszanowania innych osób i ich poglądów, uznania programu szkoły oraz aktywnego angażowania się w jego realizację.

Przyjęcie do szkoły

9. Szkoła prowadzona przez Zakon Pijarów jest zatem otwarta dla wszystkich kandydatów i ich rodziców, którzy chcą do niej przyjść i przyjmują zasady sformułowane w statucie⁹. Nauka w niej opiera się na wolnej i świadomej decyzji rodziców i uczniów potwierdzanej aktywnym uczestnictwem w kształceniu, wychowaniu i formacji religijnej. Ta zasada musi być wyjaśniona i formalnie zaakceptowana w czasie rekrutacji.

Życie wiarą

10. Uczniowie w szkole pijarskiej są otoczeni opieką duszpasterską w formie dostosowanej do ich wieku. Mogą regularnie uczestniczyć w Eucharystii i celebrować rok liturgiczny, przystępować do sakramentu pojednania i korzystać z towarzyszenia duchowego. Mają okazję do głoszenia i wyrażania wiary poprzez czyny miłości bliźniego. Wspólnota szkolna dba o uczniów przeżywających kryzysy, wymagających wsparcia ze względu na sytuację rodzinną, problemy ze zdrowiem psychicznym i inne trudności.

---

⁶ Kongregacja Generalna Zakonu Ojców Pijarów: *Posłannictwo pijarskie*. Pkt. 40.

⁷ Jw. Pkt 25.

⁸ *Reguły Zakonu Szkół Pobożnych*. Pkt 99(122).

⁹ Jw. Pkt 121(126).

11. W szkole pijarskiej uczeń jest traktowany podmiotowo ze względu na niepowtarzalną osobność i historię życia. Jest przygotowywany do pokonywania lęku i egoizmu oraz do budowania dojrzałych i bliskich relacji opartych na zaufaniu. Nabywa umiejętności akceptowania osób, krytycznego przyjmowania poglądów i kształtowania własnych przekonań. Otrzymuje rzetelnie przekazywaną wiedzę i jest inspirowany do osobistych poszukiwań naukowych. Wyrabia w sobie postawę nieustannego poszukiwania i umiłowania prawdy, rozpoznaje wartości, uwewnętrznia je i wprowadza w życie. Uczy się prostoty w sposobie bycia i działania, umiejętności wymieniania poglądów i zaufania wobec osób tworzących wspólnotę szkolną.

12. Szacunek okazywany uczniom przez dorosłych jest najlepszym sposobem uświadomienia im godności osobistej, którą sami posiadają, i szacunku, którym powinni darzyć innych ludzi. Kształtowaniu się podmiotowości uczniów służą organizacje uczniowskie, a w szczególności samorząd działający w oparciu o statut szkoły pod opieką nauczyciela wyznaczonego do tej roli przez Dyrektora po konsultacji z przedstawicielami samorządu.

1.2. Rodzice uczniów

13. Rodzice są pierwszymi i głównymi wychowawcami dzieci¹⁰. Zakon Szkół Pobożnych podejmuje misję służebną – na zasadzie pomocniczości – wobec rodzin, uczestnicząc w ich misji. Warunkiem właściwego wypełniania przez szkołę pijarską jej zadań jest obustronnie aktywna i systematyczna współpraca z rodzicami¹¹, dzięki której uczeń może otrzymać w szkole „wychowanie religijne, moralne, seksualne, orientację zawodową, wybór odpowiedniego powołania”¹².

14. Rodzice są wezwani do kształtowania życia zespołów klasowych i całej szkoły poprzez opiniowanie i realizowanie spraw określonych w dokumentach szkoły. Są reprezentowani przez wybranych spośród siebie przedstawicieli i mogą korzystać w szkole z opieki duszpasterskiej.

15. Rodzice lub opiekunowie uczniów powinni utrzymywać na bieżąco kontakt ze szkołą osobiście i przez platformy cyfrowe, zapoznawać się z procesem wychowawczym i dydaktycznym, podejmować współpracę przy rozwiązywaniu ewentualnych problemów, uczestniczyć w wydarzeniach szkolnych i wspierać organizacyjnie i materialnie działania szkoły. Szkoły prywatne dołożą starań, aby trudności finansowe rodziców nie spowodowały przerwania nauki dziecka.

---

¹⁰ Sobór Watykański II: Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim *Gravissimum educationis*. Pkt 3. W: Sobór Watykański II: *Konstytucje. Deklaracje. Dekrety*. Wyd. 3. Poznań: Pallottinum, [bd.].

¹¹ „Właściwa integracja szkoły z rodziną jest podstawowym warunkiem, dzięki któremu będzie można dostrzec i rozwinąć możliwości uczniów, odkrywane tak w jednym, jak i w drugim środowisku” (Kongregacja Wychowania Katolickiego: *Religijny wymiar wychowania w szkole katolickiej. Podstawowe założenia – do przeglądu i refleksji*. Pkt 40. Online: https://rsk.edu.pl/wp-content/uploads/2016/05/szkola_katolicka_u-progu_trzeciego_tysiaclecia.pdf, dostęp: 9.01.2024).

¹² Jw. Pkt 42.

1.3. Kadra pedagogiczna

Profil nauczyciela

16. Główna odpowiedzialność za kształt szkoły spoczywa na gronie pedagogicznym, które tworzą świeccy i zakonnicy przyjmujący za własne ideały szkoły pijarskiej¹³, złączeni braterskimi relacjami i współpracą. Pedagodzy w szkole pijarskiej stale doskonalą swoje przygotowanie zawodowe i postawę moralną, nabywają coraz większej dojrzałości życiowej i starają się o zachowanie równowagi emocjonalnej, identyfikują się z misją szkoły i angażują się w jej życie, są prawi, dają świadectwo wiary, przyjmują nauczanie Kościoła, kierują się dobrem ucznia także w sferze duchowej, w razie potrzeby angażują się w pomoc wykraczającą poza ich obowiązki, jednym słowem: przyjmują i realizują w ramach chrześcijańskiego powołania charyzmat kalasantyński.

Przyjmowanie do pracy

17. Przy zatrudnianiu nauczycieli pierwszeństwem cieszą się absolwenci pijarscy, którzy spełniają odpowiednie wymagania¹⁴. Dyrektor szkoły zapoznaje nauczycieli rozpoczynających pracę z tradycją i charakterem szkoły, a także wyjaśnia, że oczekuje od nich uczestniczenia wraz z uczniami w praktykach religijnych i przyjmowania sakramentów świętych. Nauczyciel nie-katolik może zostać zatrudniony tylko w wyjątkowych sytuacjach.

Zasady zatrudnienia

18. Organ prowadzący wraz z dyrektorem szkoły zabiegają, żeby zasady i warunki zatrudnienia nauczycieli w ich szkołach odpowiadały przedstawionym tutaj wymaganiom.

Formacja kalasantyńska

19. Integrację charyzmatyczną nauczycieli w szkole pijarskiej wspiera formacja organizowana lokalnie i na poziomie Prowincji. Formacja jest jednym ze sposobów zapewnienia szkole kalasantyńskiego charakteru za co odpowiadają w pierwszej kolejności: organ prowadzący oraz dyrektor szkoły i duszpasterze. Z tego powodu organ prowadzący i dyrektor mogą także zobowiązać nauczycieli do udziału w wybranych elementach formacji. Nauczyciele winni uwzględnić specyfikę szkoły w planach rozwoju zawodowego.

1.4. Personel szkolny i współpracownicy

Rola personelu

20. Wszyscy pracownicy szkoły biorą udział w wychowaniu uczniów poprzez kulturę bycia oraz sumienne, uczciwe i kompetentne wypełnianie swoich zadań, życzliwość i uczynność. Szkoła pijarska jest dla nich miejscem rozwijania wiary i dawania o niej świadectwa. Są oni zaproszeni do udziału w uroczystościach szkolnych i w formacji kalasantyńskiej.

Rola współpracowników

21. Szkoła pijarska współpracuje z osobami, które przyczyniają się do właściwego realizowania programu szkoły. Należą do nich prowadzący zajęcia dodatkowe, animatorzy, trenerzy, prelegenci, praktykanci, uczestnicy zakonnej formacji początkowej, wolontariusze i inni. W zależności od stopnia ich zaangażowania i otwartości są zapraszani do uczestniczenia w życiu wspólnoty szkolnej.

¹³ Kongregacja Wychowania Katolickiego: *Religijny wymiar wychowania w szkole katolickiej*. Pkt 37.

¹⁴ *Reguły Zakonu Szkół Pobożnych*. Pkt 134(139).

1.5. Pijarzy

Wspólnota miejscowa

22. Wspólnota zakonna jest sercem szkoły, przekazuje jej żywy dar charyzmatu kalasantyńskiego i nadaje jej tożsamość. Pijarzy służą wspólnocie szkolnej modlitwą oraz przykładem braterstwa i życia wiarą, gorliwością i kompetencją w wypełnianiu obowiązków i w podejmowaniu nowych zadań, poświęcaniem czasu i uwagi osobom tworzącym wspólnotę szkolną, celebrowaniem liturgii i animowaniem duszpasterstwa, gościnnością w domu zakonnym i otwartością na wszystkich, którzy się do nich zwrócą.

Prowincja

23. Szkoły są przedmiotem troski ze strony wszystkich pijarów w Prowincji, którzy interesują się ich sprawami, cieszą się z ich sukcesów, wspierają je w trudnościach, traktują z szacunkiem i życzliwie przyjmują członków wspólnoty szkolnej, chętnie wspierają prowadzoną dla nich formację i udział w spotkaniach ogólnoprowincjalnych. Pijarzy starają się poznać i brać pod uwagę opinie współpracowników świeckich na temat dzieł i wspólnot. Od początku życia zakonnego są uwrażliwiani na specyfikę powołania świeckich, a szczególnie z wymaganiami życia w małżeństwie i rodzicielstwa. Starają się układać współpracę z mężczyznami i kobietami w oparciu o wspólną odpowiedzialność, z poszanowaniem różnic płci i własnego zobowiązania do życia radami ewangelicznymi.
24. Pijarzy zabiegają o łączenie swoich parafii oraz szkół i starają się o jak najlepszą współpracę tych komplementarnych dzieł.

1.6. Absolwenci

25. Wspólnota szkolna obejmuje także tych, którzy ukończyli już naukę. Świadectwo życia absolwentów i osiągnięte przez nich sukcesy są chlubą szkoły i stają się motywacją dla młodszych kolegów. Dlatego szkoła pijarska stara się o poznanie losów absolwentów i o utrzymanie z nimi kontaktu, szczególnie przy okazji obchodzenia uroczystości i rocznic. Absolwenci powinni mieć możliwość uczestniczenia w życiu szkoły poprzez dzielenie się z młodszymi kolegami swoim doświadczeniem i wspieranie działań szkoły. Pijarzy chętnie służą posługą duszpasterską absolwentom, a Zakon Pijarów popiera formalne i nieformalne stowarzyszenie się wychowanków zgodne z ideami kalasantyńskimi¹⁵.

1.7. Kościół miejscowy

Prawo do wychowania

26. „Ze szczególnego tytułu prawo i obowiązek wychowania należy do Kościoła”, ponieważ to jemu „została zlecona przez Boga misja niesienia ludziom pomocy, aby mogli osiągnąć pełnię życia chrześcijańskiego”¹⁶. To prawo zostało uznane przez Rzeczpospolitą Polską zarówno na mocy konkordatu, jak i ustaw regulujących stosunek państwa do Kościoła katolickiego.

---

¹⁵ Jw. Pkt 132(137).

¹⁶ Kodeks Prawa Kanonicznego, kan. 794 §1. Online: https://episkopat.pl/wp-content/uploads/2015/11/Kodeks-Prawa-Kanonicznego_t%C5%82umaczenie_przyj%C4%99te-przez-KEP-na-stronie-KEP_17.08.2023.pdf, dostęp: 9.01.2024.

27. Szkoła pijarska powstaje i działa za zgodą biskupa diecezjalnego oraz realizuje zadania, które Kościół wyznacza szkole katolickiej¹⁷ także wtedy, gdy nie nosi ona nazwy „szkoły katolickiej”. Uwzględnia w rocznym programie duszpasterskim zalecenia Konferencji Episkopatu oraz biskupa diecezjalnego i włącza się w inicjatywy Kościoła lokalnego przeznaczone dla dzieci i młodzieży (konkursy, spotkania, obchody okolicznościowe i tym podobne)¹⁸.
28. Wspólnota szkolna „jako miejsce ewangelizacji osób i kultur” jest wspólnotą, w której „miejsce uprzywilejowane” znajduje formacja życia chrześcijańskiego, wychowanie w wierze i jej celebrowanie¹⁹. Może ona i powinna sprawować sakramenty – także poza dniami nauki. W organizowaniu takich celebracji zachować należy przepisy prawa i duszpasterską roztropność.

1.8. Ojczyzna i świat

29. Miejsce szkół katolickich w systemie oświaty publicznej opiera się na konstytucyjnym prawie rodziców do wychowania dzieci zgodnie ze swoimi przekonaniem²⁰. Szkoła pijarska wierna dążeniom św. Józefa Kalasancjusza podejmuje misję odnowy społeczeństwa, wychowując uczniów do aktywnego i twórczego przeobrażania świata, do podjęcia odpowiedzialności za kształt społeczeństwa i państwa oraz do umiłowania Ojczyzny, rozumianej zgodnie z nauczaniem św. Jana Pawła II jako wspólnota kulturowa i historyczna w perspektywie historii zbawienia.

30. Poprawne zbudowanie tożsamości młodych ludzi w oparciu o wspólnotę narodową budzi w nich otwartość na powszechne braterstwo ludzi²¹. Zadaniem nauczycieli w szkole pijarskiej jest rozszerzanie horyzontów poznawczych uczniów, tak aby zdobywana przez nich wiedza pomagała im przyjmować różne punkty widzenia i rozumieć problemy ludzi żyjących w odmiennych kulturach i warunkach ekonomiczno-politycznych, a tym samym umacniała ich poczucie przynależności do rodziny ludzkiej.

31. Szkoła pijarska daje świadectwo chrześcijańskiej odpowiedzialności w życiu społecznym przez poszanowanie prawa cywilnego i nadzoru sprawowanego przez organy administracji publicznej, a zarazem przez obronę wolności edukacji wynikającej z powyższych zasad. Szkoła pijarska służy swoimi zasobami społeczności lokalnej a w szczególności akcjom wychowawczym i charytatywnym²².

---

¹⁷ Kodeks Prawa Kanonicznego, kan. 803 §1 i 3. Sobór Watykański II: Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim *Gravissimum educationis*. Pkt 5.

¹⁸ *Reguły Zakonu Szkół Pobożnych*. Pkt 119(124).

¹⁹ Kongregacja Generalna Zakonu Ojców Pijarów: *Posłannictwo pijarskie*. Pkt. 12.

²⁰ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* z dn. 2 kwietnia 1997 r. art. 48 ust. 1 (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483).

²¹ Franciszek: Encyklika *Fratelli tutti* o braterstwie i przyjaźni społecznej z 3.10.2020. Pkt. 149. Online: https://www.vatican.va/content/francesco/pl/encyclicals/documents/papa-francesco_20201003_enciclica-fratelli-tutti.html, dostęp: 9.01.2024.

²² *Konstytucje Zakonu Szkół Pobożnych*. Pkt. 73. W: *Konstytucje i Reguły Zakonu Szkół Pobożnych*. Kraków: [bw.], 2006. *Reguły Zakonu Szkół Pobożnych*. Pkt 129(134).

2. WARTOŚCI

Integralność edukacji

32. Szkoła pijarska wspiera wychowanka w osiągnięciu wewnętrznej spójności – syntezy wiary, kultury i życia²³. Łączy pracę dydaktyczną, działania wychowawcze, edukację kulturalną oraz formację chrześcijańską, aby przezwyciężyć konflikty między tym, co religijne i świeckie²⁴. Celem szkoły pijarskiej jest przekazanie uczniom prawdy o świecie i tworzenie warunków sprzyjających samodzielnemu wybieraniu przez nich wiary w Boga²⁵.

Wychowanie do wiary

33. Szkoła pijarska troszczy się o wyjaśnianie uczniom prawd wiary i zasad moralności chrześcijańskiej; o wdrażanie ich do owocnego życia modlitwą i sakramentami oraz do budowania chrześcijańskich wspólnot i do apostołatu²⁶; o zapewnienie uczniom okazji do nawiązywania i umacniania osobistej więzi z Bogiem poprzez refleksję, modlitwę i liturgię. Zaakceptowanie przez rodziców oraz samych kandydatów i uczniów chrześcijańskiego charakteru szkoły, w tym prowadzonej w niej formacji religijnej, oraz gotowość uczniów do poszukiwania prawdy religijnej w zgodzie z własnym sumieniem jest koniecznym warunkiem przyjęcia ucznia do szkoły i jego pobytu w niej. Na tej podstawie do szkoły pijarskiej mogą być przyjęci chrześcijanie nie-katolicy lub wyznawcy innych religii, których wolność wyznawania i praktykowania wiary jest szanowana.

Wolność religijna

34. „Nasza szkoła [...] ożywiana w obrębie swej wspólnoty ewangelicznym duchem wolności i miłości”²⁷ respektuje w sposób właściwy dla wieku wychowanka wolność religijną osoby. Praktyczna realizacja tej zasady ma pomóc uczniom w podejmowaniu krytycznej refleksji nad własnymi przekonaniem oraz w dojrzałym podchodzeniu do własnych i cudzych postaw religijnych. Szkoła pijarska uznaje i popiera postawę szacunku i zrozumienia dla osób poszukujących sensu życia i relacji do osobowego Boga oraz dla uczniów innych wyznań, nie zapominając nigdy, że Chrystus jest „znakiem, któremu sprzeciwić się będą”²⁸.

---

²³ Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego: *Religijny wymiar wychowania w szkole katolickiej*. Pkt 34.

Online: https://rsk.edu.pl/wp-content/uploads/2016/05/religijny_wymiar_wychowania_w_Szkole_Katolickiej.pdf, dostęp: 9.01.2024.

²⁴ *Reguły Zakonu Szkół Pobożnych*. Pkt 106(109–111).

²⁵ Kongregacja Wychowania Katolickiego: *Osoby konsekrowane i ich misja w szkole*. Pkt 51. Cyt. za: *Przyobleczeni na nowo w Chrystusa. Dokument 45. Kapituły Generalnej Zakonu Szkół Pobożnych. Rzym 2003*. Pkt 70. Na prawach rękopisu. Przeł. J. Matras. Kraków, 2004.

²⁶ *Konstytucje Zakonu Szkół Pobożnych*. Pkt 96.

²⁷ Jw. Pkt 97.

²⁸ Łk 2, 34. Congregazione per l’Educazione Cattolica: *L’identità della Scuola Cattolica per una cultura del dialogo* z 25.01.2022. Pkt 72. Online: https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccatheduc/documents/rc_con_ccatheduc_doc_20220125_istruzione-identita-scuola-cattolica_it.html, dostęp: 9.01.2024.

35. Najgłębszą motywacją w szkole pijarskiej jest Ewangelia życia – prawda o tym, że Bóg daje nam życie wieczne, prowadzi do szczęścia i chce naszego rozwoju na tym świecie. Poszczególne elementy Ewangelii życia rozwijają poniższe punkty²⁹.

2.1. Stworzenie i dążenie do prawdy

Ewangelia życia jest „zwiastowaniem Boga żywego i bliskiego, który wzywa nas do głębokiego zjednoczenia z sobą i otwiera nas na niezawodną nadzieję życia wiecznego”.

36. U podstaw działania szkoły pijarskiej znajduje się koncepcja świata stworzonego przez Boga z miłości do człowieka; świata uporządkowanego w sposób rozumny i poznawalny, który został poddany człowiekowi – najdoskonalszemu ze stworzeń widzialnych. Ponieważ natura ludzka została skażona grzechem, człowiek potrzebuje łaski, aby odnaleźć sens własnej egzystencji i osiągnąć wieczne szczęście dzięki zjednoczeniu się z Bogiem po śmierci. W świetle swego celu ostatecznego uczeń otrzymuje pomoc potrzebną do zdobycia wiedzy i rozeznania powołania życiowego, jest także inspirowany do zachowania równowagi między troską o wartości duchowe a zaangażowaniem na rzecz świata zewnętrznego.
37. Prawdę tę przekazał Szkołom Pobożnym ich twórca, św. Józef Kalasancjusz, świadek tajemnicy Bożego Ojcostwa. Uczniowie, którzy rozpoznają dobro otrzymane od swoich wychowawców, z wdzięcznością odkrywają jego nieustanną opiekę.

2.2. Tożsamość człowieka

Ewangelia życia „jest potwierdzeniem nierozdzielnej więzi, jaka łączy osobę, jej życie i jej cielesność”.

38. Człowiek jest istotą duchowo-cielesną, stworzoną przez Boga na Jego obraz i podobieństwo, z czego wynika godność osoby ludzkiej, której przejawami są rozumność i wolność ukierunkowane na poznawanie prawdy i czynienie dobra w zgodzie z dobrze ukształtowanym sumieniem. Tożsamość człowieka opiera się na jego świadomości bycia niepowtarzalną osobą, odpowiedzialną za własne czyny. Tożsamość człowieka kształtują również inne czynniki, wśród których najważniejszą rolę odgrywają: więzi rodzinne, płęć biologiczna, przynależność etniczna i kulturowa. Ciało i psychika służą człowiekowi do budowania więzi z innymi osobami i do wchodzenia w relację z całym stworzeniem. Wśród bogactwa tych więzi najważniejsza jest miłość, która polega na bezinteresownym darze osoby z siebie samej. Składając i przyjmując taki dar, człowiek przekracza siebie i staje się zdolny do przyjęcia Bożej miłości.
39. Tak ukształtowana tożsamość wychowanka w szkole pijarskiej czyni go zdolnym do prowadzenia procesu własnego rozwoju, co stanowi zwieńczenie wychowania: „misja wychowawcza ma na celu pełne ukształtowanie człowieka, by nasi uczniowie kochali prawdę i jej szukali, i jako doświadczeni mistrzowie Królestwa Bożego współdziałali w budowaniu świata bardziej ludzkiego, a swoje życie uzgadniali z wyznawaną wiarą”³⁰.

²⁹ Jan Paweł II: Encyklika *Evangelium vitae* o wartości i nienaruszalności życia ludzkiego. Pkt 81. Online: https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_25031995_evangelium-vitae.html, dostęp: 9.01.2024. Motta 2.1–2.5 pochodzą z tego punktu encykliki.

³⁰ *Konstytucje Zakonu Szkół Pobożnych*. Pkt 92.

2.3. Wspólnota

Ewangelia życia „jest ukazywaniem życia ludzkiego jako życia «w relacji», jako daru Boga, owocu i znaku Jego miłości”.

40. Człowiek, który najpełniej realizuje się, składając siebie samego w darze, jest szczęśliwy tylko we wspólnocie z innymi ludźmi. O tej prawdzie uczeń przekonuje się w rodzinie, w której otrzymuje życie i jest otoczony miłością rodziców, rodzeństwa, dziadków i dalszych krewnych. Dzięki niej przewycięża obawy i skłonność do skupiania się na sobie i znajduje szczęście w budowaniu innych wspólnot. Przede wszystkim otwiera się na łaskę Boga objawiającego nam prawdę, że ludzkie wspólnoty są możliwe, ponieważ On zjednoczył nas w Chrystusie, a Duch Święty prowadzi dalej dzieło zjednoczenia.
41. „Dobry klimat” często wskazywany jako atut szkoły pijarskiej opiera się szczególnie na wspólnocie rówieśniczej uczniów. W niej uczą się wspólnego spędzania czasu, porozumienia czy współdziałania oraz zawierają przyjaźnie nierzadko trwające przez całe życie. Dojrzewając w takim klimacie, odczuwają pragnienie utworzenia najściślejszej wspólnoty, jaką jest małżeństwo.
42. Każdy człowiek jest z natury istotą społeczną i dlatego ma być solidarny ze wszystkimi ludźmi, a w szczególności zabiegać o pokój, czuć się odpowiedzialnym za sprawiedliwy podział dóbr materialnych oraz troszczyć się o zachowanie środowiska naturalnego. Ta solidarność ujawnia się najwyraźniej w skali „małej ojczyzny”, dlatego program wychowawczy szkoły ma budzić w uczniach chęć poznawania środowiska lokalnego i działania na jego rzecz.

2.4. Ewangelia Jezusa Chrystusa i celebrowanie wiary

Ewangelia życia „jest proklamacją niezwyklej więzi Jezusa z każdym człowiekiem, która pozwala rozpoznać w każdej ludzkiej twarzy oblicze Chrystusa”.

43. Szkoła pijarska jako miejsce ewangelizacji za swoje podstawowe odniesienie, inspirujący program, a zarazem cel swych wysiłków uznaje Ewangelię Jezusa Chrystusa. W jej świetle planuje, realizuje, ocenia i doskonali swoje działanie i „dlatego miejsce uprzywilejowane znajduje w niej formacja do życia chrześcijańskiego, wychowanie w wierze i jej celebrowanie”³¹.
44. Prawda o Bogu, który stał się człowiekiem, poniósł śmierć i zmartwychwstał dla naszego zbawienia, nie jest dostępna ludzkiemu rozumowi i jej przyjęcie wymaga zaufania Objawieniu przekazywanemu przez świadków wiary. Przyjęcie Przymierza, które Jezus zawarł między nami a Bogiem, wymaga od nas kochania ludzi tak, jak On nas umiłował, i wypełniania błogosławieństw obiecanych ubogim, cichym, łaknącym sprawiedliwości, miłosiernym, czystego serca³².
45. Radykalnego życia Ewangelią nie da się zamknąć w regulaminie, dlatego wspólnocie szkolnej koniecznie potrzebni są uczniowie Jezusa, którzy pociągną za sobą innych, nierzadko znosząc prześladowania i stając się znakiem sprzeciwu wzywającym nas do nawrócenia. Zazwyczaj są oni nieliczni zgodnie ze słowami Chrystusa, że Ojciec przekazał królestwo Boże „małej trzódce”, ale stanowią zaczyn, który decyduje o tym, że wspólnota szkolna otwiera się na działanie Ducha Świętego i jest latoroślą, która przynosi owoc.

³¹ Kongregacja Generalna Zakonu Ojców Pijarów: *Posłannictwo pijarskie*. Pkt 12.

³² Mt 5, 3–12.

Znakiem jej żywotności jest realizowanie przez absolwentów powołań kapłańskich, zakonnych i misyjnych.

2.5. Kultura życia

Ewangelia życia „jest ukazywaniem, że «bezinteresowny dar z siebie» to zadanie i miejsce pełnej realizacji własnej wolności”.

46. Życie człowieka od momentu poczęcia do naturalnej śmierci podlega ochronie jako wartość podstawowa, którą człowiek może poświęcić jedynie w imię najwyższych wartości: miłości Boga i bliźniego.
47. Rodzina jest niezastąpionym środowiskiem przyjscia na świat człowieka, jego wzrastania i przyjęcia daru wiary. Rodzinę tworzą małżonkowie, czyli mężczyzna i kobieta żyjący w trwałym związku, którego celem jest wzajemna miłość i zrodzenie potomstwa. Przygotowanie uczniów do założenia rodziny jest jednym z głównych zadań szkoły.
48. Ochrona życia człowieka i jego powołanie do miłości przekładają się w szkole na szereg działań, które odpowiadają na zmieniające się warunki społeczne i pojawiające się zagrożenia. Wybór tych działań zmienia się w czasie w miarę, jak te zagrożenia zostają poznane i rozeznane przez Magisterium Kościoła. Poniżej zostają zasygnalizowane jedynie niektóre działania kształtujące kulturę życia.
49. Na pierwszym miejscu trzeba wymienić profilaktykę zagrożeń dla uczniów wywołanych: przyjmowaniem środków psychoaktywnych i innymi zachowaniami ryzykownymi, głębokimi problemami psychicznymi, ciężkimi zaburzeniami odżywiania się, autoagresją czy ryzykiem samobójstwa.
50. W tym kontekście niezwykle ważny jest nacisk na kształtowanie dobrej relacji uczniów i uczennic z własnym ciałem, począwszy od wspierania ich w akceptowaniu własnego wyglądu, poprzez przeciwdziałanie manipulacjom stosowanym przez media społecznościowe, przez skracanie czasu korzystania z urządzeń przenośnych z dostępem do Internetu, promowanie aktywności fizycznej i inne działania.
51. Szkoła katolicka daje świadectwo, że zachowanie czystości w sferze seksualnej jest jednym z zasadniczych warunków rozwoju wiary i wychowania w ogóle. Czystość jako wybór moralny nadaje kierunek szerokiemu zakresowi działań wspierających uczniów i uczennice w integrowaniu własnej seksualności w ramach rozwoju osobowego. Z tej perspektywy ujawnia się w pełni szkodliwy wpływ na rozwój dziecka i młodego człowieka takich zjawisk jak pornografia, seksualizacja dzieci czy zachęcanie młodzieży do eksperymentowania z własną orientacją seksualną. Zjawiska te są na tyle rozpowszechnione w kulturze masowej, że nauczyciele muszą ze szczególną starannością dobierać treści programowe, wydarzenia kulturalne oraz rozrywki proponowane uczniom.
52. Jednym z trudniejszych zadań stojących dziś przed dzieckiem i młodym człowiekiem jest utożsamienie się z własną płcią. Utrudnia je rosnący indywidualizm oraz propagowanie poglądu, że płeć człowieka jest wyłącznie zjawiskiem kulturowym. Ważnym zadaniem szkoły jest tworzenie środowiska, w którym dziewczęta i chłopcy spotkają pozytywne wzory relacji mężczyzn i kobiet oparte na przyjaźni i wzajemnym szacunku, a zarazem rozpoznaniu różnic dopełniających się wzajemnie. Ważne jest także, aby sami byli zachęceni do wchodzenia w te role. Sytuacja osób, które nie mogą utożsamić się z własną płcią, wymaga szczególnej delikatności, ponieważ nie ma sposobu całkowitej zmiany płci

biologicznej i dlatego działania nazywane w ten sposób są sprzeczne z nauczaniem Kościoła³³.

53. W tych i innych sytuacjach szkoła pijarska działa zgodnie z zasadą, że potępienie danego czynu nigdy nie oznacza potępienia osoby, która go popełniła, oraz że będziemy się wystrzegać „odrzuć jakiegokolwiek doktryny czy rzeczywistości, zanim na jej miejsce nie będziemy mieli innej i na pewno lepszej”³⁴.

---

³³ Kongregacja ds. Edukacji Katolickiej: „*Stworzył ich jako mężczyznę i kobietę*”. *Z myślą o drodze dialogu na temat kwestii gender w edukacji*. Watykan, 2019. Online: https://opoka.news/file_get.php?fid=158892, dostęp: 9.01.2024. W szczególności pkt.: 29 i 40.

³⁴ *Reguły Zakonu Szkół Pobożnych*. Pkt 109(114).

3. PEDAGOGIKA

54. Św. Józef Kalasancjusz zostawił nam przykład pedagogiki odpowiadającej potrzebom jego czasów, której wskazania inspirują nas do poszukiwania nowych sposobów kształcenia i wychowania realizujących jego intuicje.

3.1. Metoda prosta i skuteczna

55. Cechą charakterystyczną pedagogiki pijarskiej jest prostota, użyteczność i skuteczność metod nauczania³⁵. To zalecenie dyktuje troska o ułatwienie uczniom startu życiowego oraz o dostępność szkoły także dla uczniów mających trudności w nauce³⁶. Dlatego pedagogika pijarska nie narzuca określonego systemu kształcenia, ale zachęca nauczycieli do wybierania najbardziej odpowiednich rozwiązań.

56. W doborze treści i metod nauczania szkoła pijarska kieruje się zasadą II soboru watykańskiego, zgodnie z którą: „rzeczy stworzone i społeczności ludzkie cieszą się własnymi prawami i wartościami, które człowiek ma stopniowo poznawać, przyjmować i porządkować”³⁷. Specyficznie chrześcijański charakter szkoły ujawnia się tam, gdzie nie sięgają kompetencje nauk szczegółowych – w nadprzyrodzonej koncepcji uczestników dialogu wychowawczego.

57. W XXI w. upowszechnianie się nowych technologii, takich jak dostęp do Internetu i mediów społecznościowych, rzeczywistość wirtualna czy sztuczna inteligencja wyprzedzają postęp pedagogiki, która powinna kształtować ich użytkowników. Powszechny dostęp do informacji i możliwość zautomatyzowanego jej przetwarzania kwestionują dotychczasowy kształt oświaty, a jednocześnie nadmierny kontakt z nowymi technologiami ma negatywne skutki dla fizjologii, intelektu oraz kondycji psychicznej i duchowej dzieci i młodzieży. Pedagogika współczesna przeżywa jednocześnie zachłyśnięcie się możliwościami technologii i świadomość własnej nieadekwatności. Szkoła pijarska, korzystając z wypracowanej przez wieki umiejętności przystosowywania się do nowych warunków historycznych i kulturowych, odpowiada na tę sytuację, wprowadzając innowacje zgodne z kryteriami kalasantyńskimi³⁸.

3.2. Metoda życiowa

58. Najistotniejszym celem szkoły jest wyrobienie u uczniów umiejętności życia. Dlatego uznajemy za przedmiot nauczania nie tylko treści, ale i samą metodę, zmierzając do tego, by wychowanek uczył się poznawać, uczył się czynić, uczył się żyć z innymi, uczył się być³⁹.

---

³⁵ *Konstytucje Szkół Pobożnych napisane przez św. Józefa Kalasancjusza (1622)*. Pkt 216. Kraków: [bw.], 2007. *Konstytucje Zakonu Szkół Pobożnych*. Pkt 95.

³⁶ XLIV Kapituła Generalna: *Charyzmat pijarski dzisiaj*. Pkt 27. «Ephemerides Calasancianæ» 66(1997) z. 10 nadzw. S. 48.

³⁷ Sobór Watykański II: Konstytucja o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*. Pkt 36. W: Sobór Watykański II: *Konstytucje. Deklaracje. Dekrety*.

³⁸ 48. Kapituła Generalna Zakonu Szkół Pobożnych: *Pod przewodem Ducha Świętego*. Kraków: [bw.], 2022. S. 126–129.

³⁹ Kongregacja Generalna Zakonu Ojców Pijarów: *Posłannictwo pijarskie*. Pkt 30.

59. Współcześnie szkoła poświęca więcej uwagi kształtowaniu umiejętności warunkujących udział w procesie uczenia się, takich jak: zdolność skupienia się, rozumienie poleceń czy porozumiewania się z innymi ludźmi. Uwzględnia także zjawiska, takie jak: wypieranie rozumowania przez reakcje emocjonalne, rozszerzanie zakresu pojęcia cierpienia, postępujący indywidualizm, etykę współczucia, zmniejszanie się odporności psychicznej uczniów oraz ich poczucia pewności siebie.
60. Przełożenie nauki szkolnej na życie jest opisane w Programie wychowawczo-profilaktycznym szkoły⁴⁰. Określa on tożsamość szkoły, zawiera cele realizowane na poziomie wychowawczym, etycznym i kulturalnym, przedstawia treści – wartości do przekazania, określa organizację i funkcjonowanie szkoły w zakresie wychowawczym, zawiera kryteria i zasady oceniania postawy ucznia. Propozycje wychowawcze są wprowadzane stopniowo w zależności od sytuacji poszczególnych osób, rodzin i środowisk.

3.3. Metoda prewencyjna

61. Św. Józef Kalasancjusz był prekursorem metody prewencyjnej, zgodnie z którą lepiej jest zapobiegać złu niż naprawiać jego skutki. Dobre postępowanie dzieci i młodzieży podobnie jak ich wzrastanie w harmonii z otoczeniem, w jedności, przyjaźni i atmosferze zrozumienia wzmacniają ich zdolność do przeciwstawienia się złu. Podobnie sprzyja im oparcie w środowisku rówieśników i nauczycieli, wsparcie psychologów i pedagogów oraz poczucie bezpieczeństwa.
62. Szkoła pijarska reaguje na pojawiające się w niej zagrożenia. Mogą do nich należeć: agresja psychiczna w grupie rówieśniczej, która ma miejsce także w mediach społecznościowych, skłonności samobójcze czy autoagresja. Jednocześnie szkoła przeciwdziała fałszywemu rozumieniu agresji, pod którą podciąga się na przykład prezentowanie w dyskusji odmiennych przekonań.
63. Właściwe rozpoznanie zagrożeń i przeciwdziałanie im jest możliwe tylko pod warunkiem odważnego zaangażowania się całej wspólnoty szkolnej. Zasada nietykalności cielesnej jest przez wszystkich uznana i respektowana. Szczegółowe zasady ochrony dzieci i młodzieży przed wykorzystaniem seksualnym oraz sposób zgłaszania tych sytuacji w szkole są ogólnie znane, a pracownicy szkoły zobowiązują się do ich stosowania.

3.4. Pedagogika sakramentalna

64. Szkoła pijarska jest szkołą wyznaniową, ponieważ u jej fundamentów leży chrześcijańska wizja rzeczywistości a jej zadania rozciągają się również na sferę religijną w człowieku. Tworzy wspólnotę chrześcijańską jako część Kościoła, której członkowie mogą rozwijać i umacniać wiarę, wchodzić w zażyłą relację z Bogiem, uczyć się reguł życia duchowego, rozpoznawać i realizować powołanie życiowe zgodne z wolą Chrystusa oraz rozszerzać swą miłość i ćwiczyć się w jej praktykowaniu.
65. Celem duszpasterstwa skierowanego do nauczycieli, uczniów, ich rodziców i absolwentów jest świadome i aktywne podejmowanie ewangelizacji, żeby w szkole „wyraźnie głosić

---

⁴⁰ Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego: *Religijny wymiar wychowania w szkole katolickiej*. Pkt 100.

orędzie chrześcijańskie i starać się o wspólnotowe wyznawanie wiary”⁴¹. Pomaga ono uczniom integrować wiedzę z pobożnością w spójną, chrześcijańską postawę życiową, przyjąć i zaakceptować ewangeliczne reguły życia, uczestniczyć aktywnie w życiu Kościoła, przez celebrowanie sakramentów świętych służyć budowaniu i umacnianiu osobistej więzi z Jezusem Chrystusem oraz jej przeżywaniu w roku liturgicznym, stwarzać okazję do czynnego wyrażania wiary w uczynkach chrześcijańskich i zaangażowania na rzecz bliźnich. To działanie duszpasterskie jest integralną częścią pijarskiej pedagogiki, zgodnie z głęboką intuicją św. Józefa Kalasancjusza, który wskazywał na dobroczynne skutki wychowawcze przyjmowania przez uczniów sakramentów świętych.

66. Specyficzną pijarską formą duszpasterstwa jest modlitwa nieustanna, którą duszpasterz specjalizujący się w tej posłudze powinien prowadzić systematycznie przynajmniej z dziećmi przed Pierwszą Komunią Świętą. Ważną częścią duszpasterstwa młodzieży jest udział w ogólnopowojalnych i ogólnozakonnych ruchach i spotkaniach.

---

⁴¹ *Reguły Zakonu Szkół Pobożnych*. Pkt 125(130).

4. ORGANIZACJA

4.1. Organ prowadzący

Zadania

67. Szkoła jest pijarska, gdy prowadzi ją Polska Prowincja Zakonu Pijarów albo inna osoba prawna lub fizyczna podległa Prowincji. W tym drugim wypadku Prowincja wspiera i kontroluje działania organu prowadzącego, a organ prowadzący (lub osoba prowadząca) wydaje decyzje zgodne z decyzjami Kongregacji Prowincjalnej. Organy prowadzące wykonują zadania przewidziane w prawie oświatowym i odpowiadają za kształtowanie kalasantyńskiego charakteru szkoły, a tym samym poczuwają się do moralnej odpowiedzialności za całokształt jej życia. Reagują one także na napięcia między organami szkoły i pomagają rozwiązać ewentualne konflikty między nimi – w razie potrzeby z pomocą mediatorów.

Rola Prowincji

68. Szkoły pijarskie jako podstawowe posłannictwo realizowane w ramach charyzmatu pijarskiego są ważne dla całej Prowincji, która troszczy się o ich teraźniejszość i przyszłość poprzez rozeznawanie znaków czasu, aktualizowanie dokumentów ogólnoprowincjalnych, wspieranie rozwoju szkół, dostosowywanie ich do zmieniających się potrzeb Kościoła i społeczeństwa, a także poprzez ustawiczną formację zakonników i wspieranie integracji charyzmatycznej współpracowników świeckich.

Zakresy obowiązków

69. Obowiązki organu prowadzącego w imieniu Prowincji wykonuje Przełożony Prowincjalny, który może je delegować Asystentowi Prowincjalnemu ds. szkół oraz Dyrektorom. Asystent Prowincjalny ds. szkół ma własny zakres zadań i kompetencji, do których należą w szczególności: kierowanie obiegiem informacji dla dyrektorów, zwoływanie zespołów zajmujących się sprawami szkół na poziomie Prowincji i kierowanie ich pracami, wizytowanie szkół, reprezentowanie Prowincji na forum Okręgu i Zakonu w zakresie edukacji formalnej czy organizowanie w imieniu Prowincji awansu zawodowego nauczycieli.

4.2. Współpraca międzyszkolna

70. Szkoła pijarska chętnie nawiązuje kontakty z innymi szkołami prowadzonymi przez rodzinę kalasantyńską w Polsce i na świecie. W ramach tej współpracy powinna mieć miejsce: wymiana doświadczeń dydaktycznych i wychowawczych, tworzenie więzi między uczniami i nauczycielami, organizowanie wspólnych imprez, współpraca przy wymianach kulturalnych i wycieczkach szkolnych, wspieranie się w trudnościach materialnych, doskonalenie koncepcji szkoły pijarskiej. Szkoły pijarskie uczestniczą także w zreszeniach szkół katolickich w Polsce.

4.3. Niektóre stanowiska i zespoły w szkole

4.3.1. Dyrektor

71. Dyrektor odpowiada za całość życia i działania szkoły i prowadzi ją zgodnie z zasadami podanymi w niniejszym *Idearium*. Buduje wspólnotę szkolną świadectwem życia jako

nauczyciel, wychowawca, przełożony (i w danym wypadku jako duszpasterz). Nieustannie usprawnia organizację szkoły, aby wszyscy członkowie wspólnoty szkolnej mogli harmonijnie wypełniać swe zadania. Wykonuje zgodnie z prawem obowiązki pracodawcy, kierując się szacunkiem i sprawiedliwością i w miarę możliwości przychodząc z pomocą osobom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej.

72. Dyrektor jest powoływany i odwoływany przez Prowincjała lub za jego zgodą z zachowaniem przepisów prawa oświatowego i zakonnego – z zasady na kadencję trwającą do najbliższej Kapituły Prowincjalnej. Dyrektor, za zgodą organu prowadzącego, może stworzyć jedno lub więcej stanowisk wicedyrektorów, a następnie powierzyć je po zasięgnięciu opinii Rady Pedagogicznej o kandydatach wyrażonej w tajnym głosowaniu.

4.3.2. Zespoły zajmujące się dydaktyką i wychowaniem

73. Jednym z warunków działania szkoły są dobre relacje i ścisła współpraca w gronie pedagogicznym, która rozwija się między innymi w zespołach przedmiotowych. Do ich zadań należy wymiana doświadczeń między nauczycielami, ulepszanie procesu dydaktycznego, uspołnianie metod i kryteriów oceniania itd. Działanie zespołowe pomaga nauczycielom przewyższać indywidualizm, a zarazem kształtować indywidualność pedagoga. Dobrze działające zespoły nauczycieli umiejętnie wprowadzają do zawodu i w życie szkolne młodszych kolegów.

74. Szczególne znaczenie w szkole pijarskiej odgrywają zespoły zajmujące się kwestiami wychowawczymi. Tę rolę mogą również pełnić zespoły nauczycieli uczących daną klasę. Zespoły te skupiają wychowawców klas, ale mogą też w nich uczestniczyć nauczyciele pomagający wychowawcom oraz kandydaci do tych funkcji. Osoby zajmujące się wsparciem psychologiczno-pedagogicznym oraz duszpasterstwem powinny być w ścisłym kontakcie z tymi zespołami lub do nich należeć. Zespoły te mają za zadanie opracowanie, realizowanie i ewaluowanie programu szkoły z zakresu wychowania i profilaktyki, konsultowanie problemów wychowawczych oraz reagowanie na nowe zjawiska w tym obszarze.

75. Zespoły nauczycielskie są współodpowiedzialne za życie szkoły i ich wnioski oraz propozycje są przyjmowane odpowiednio do tej odpowiedzialności.

4.3.3. Zespół duszpasterski. Duszpasterz Szkoły

76. W skład zespołu duszpasterskiego wchodzi zarówno duchowni, jak i świeccy współpracownicy oraz liderzy. Zespół ten planuje, organizuje, realizuje i ocenia całość duszpasterstwa w szkole, jednak jego pierwszorzędnym zadaniem jest animowanie duszpasterstwa uczniów, dlatego z reguły kieruje nim Duszpasterz uczniów (zwany także Duszpasterzem Szkoły) zatwierdzony przez o. Prowincjała⁴². Duszpasterz Szkoły troszczy się o to, żeby szkoła pijarska była prowadzona „w kluczu duszpasterskim”. W ramach swoich zadań Duszpasterz Szkoły współdziała bezpośrednio z Dyrektorem.

77. Zespół duszpasterski opracowuje *Program duszpasterski szkoły* zawierający stałe treści i formy duszpasterskiej troski o uczniów. Ze stosownym wyprzedzeniem Duszpasterz Szkoły wraz z zespołem przygotowuje Roczny program duszpasterski, uwzględniając

---

⁴² *Reguły Zakonu Szkół Pobożnych*. Pkt 251(259) lit. b.

w nim przesłanie roku wyznaczone przez Kościół, wskazania Prowincji i Zakonu, wewnętrzne potrzeby szkoły, wymagania środowiska oraz to, co odczytywane jest jako istotne wyzwanie na podstawie obserwacji życia uczniów, ich trudności, problemów, oczekiwań i pragnień. Program winien zawierać treści, metody i formy, terminy, miejsca oraz osoby odpowiedzialne za realizację.

4.3.4. Opieka psychologiczno-pedagogiczna

78. Wobec narastających problemów psychicznych dzieci i młodzieży wzrasta w szkole znaczenie osób udzielających wsparcia psychologiczno-pedagogicznego. Ponieważ rozwiązywaniu tych problemów sprzyja całe środowisko szkolne, pedagodzy i psychologowie powinni znacząco wpływać na kształt życia szkoły w oparciu o zasady zawarte w niniejszym *Idearium*. Zgodnie z etyką swoich zawodów, a w szczególności z poszanowaniem tajemnicy zawodowej, służą oni pomocą uczniom, wychowawcom i rodzicom. Szkołę pijarską cechuje dobra współpraca wychowawców, psychologów, pedagogów i duszpasterzy zgodnie z zasadą integralnego podejścia do osoby wychowanka.

4.4. Dokumenty wewnątrzszkolne

79. Szkoła pijarska prowadzi dokumentację według obowiązujących przepisów. Przy tworzeniu dokumentów wewnątrzszkolnych stosuje zasady zawarte w tym *Idearium*, a ewentualne konflikty przepisów wewnętrznych z prawem oświatowym niezwłocznie zgłasza organowi prowadzącemu. Nasze szkoły powinny korzystać z rozwiązań przyjętych przez zrzeszenia szkół katolickich oraz ze wzorów dokumentów wypracowanych w Prowincji.
80. Dokumenty szkolne spełniają ważną rolę w kształtowaniu postaw obywatelskich, dlatego mają być zrozumiałe, praktyczne i ukierunkowane na realizację dobra wspólnoty szkolnej. Należy przeciwdziałać mnożeniu przepisów, które ograniczają stosowanie zdrowego rozsądku, przestrzeń dialogu oraz autorytet nauczyciela i dyrektora.
81. Zgodnie z zasadami dobrego zarządzania organy szkoły powinny dokonać przynajmniej corocznej oceny własnej działalności i utrwalić ją w formie pisemnej. Organ prowadzący zapoznaje się z tymi sprawozdaniami przy okazji wizytacji lub częściej – z własnej inicjatywy.

4.5. Finanse szkoły

82. Założyciel Szkół Pobożnych pozostawił pijarom obowiązek utrzymania szkół, żeby były rzeczywiście dostępne dla ubogich, wskazując im jednocześnie, że ich własne zaangażowanie w dobre prowadzenie szkoły jest najważniejszym warunkiem pozyskania środków materialnych⁴³.
83. Obecnie w Polsce powszechny dostęp do oświaty jest zapewniony, jakkolwiek nie brakuje innych ograniczeń edukacyjnych. W tej sytuacji szkoły pijarskie utrzymują się ze środków publicznych, ze środków przekazanych przez dobroczyńców oraz z dodatkowej działalności polegającej głównie na odpłatnym wynajmowaniu pomieszczeń szkolnych.

---

⁴³ List Kalasancjusza z 28.07.1629 r.

W naszych czasach pijarzy zwracają się także o wsparcie finansowe do rodziców w formie odpowiedniej dla typu szkoły.

84. Szkoły pijarskie podlegają prawu zakonnemu, zgodnie z którym szkoły mogą ujmować w swoim budżecie środki na finansowanie struktur Prowincji świadczących usługi względem szkoły, na tworzenie funduszu służącego prowadzeniu remontów w szkołach pijarskich oraz na wsparcie demarkacji Zakonu znajdujących się w krajach ubogich.
85. Dyrektor kieruje ekonomią szkoły w oparciu o roczny budżet zatwierdzony przez Kongregację Prowincjalną. W ramach tego budżetu jest uprawniony do samodzielnego dokonywania wydatków i innych czynności administracyjnych i cywilnych, w tym do pozyskiwania dofinansowań. W ciągu roku szkolnego dyrektor okresowo informuje organ prowadzący o kondycji finansowej szkoły, a na koniec roku prezentuje realizację budżetu rocznego. Te kwestie mogą być szczegółowo uregulowane w odrębnych dokumentach.
86. Organ prowadzący oprócz zatwierdzania projektów budżetów rocznych i sprawozdań z ich realizacji, monitoruje kondycję ekonomiczną szkół, nadzoruje inwestycje i remonty, pozyskuje finansowania zewnętrzne, a także przeprowadza w szkołach wizytacje ekonomiczne i zleca audyty zewnętrzne.

Dla większego wzrostu pobożności i na pożytek bliźnim!

Tekst *idearium* został przyjęty na sesji Kongregacji Prowincjalnej w dn. 19 marca 2024 r.

Za zgodność:

o. Edward Kryściak SP
Sekretarz Prowincjalny